THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
THE HEBREW JOURNAL,
PUBLISHED BY
JOURNAL PRESS, LIMITED
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
542 DUNDAS ST. WEST. Telephone Trinity 6830-6831
M. Clavir, Pres. and Gen. Mgr.
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913

דער סקאנדאל מיט די אויטאמאביל-פארזיכערונג

ווען מיר האבן זיך צ'ערשט פארגעשטעלט מיט דעם, וואס די פארזיכערונגס־קאמפאניעס האבן אנגעהויבן צוריקצוהאלטן די אידישע אויטאמאביל־איינענטימער, האבן מיר נאר אליין נים דערוואַרט אז דער סקאנדאל זאל זיין אזוי גרויס, ווי עס צייגט זיך ארויס צו זיין.

אזוי הוצפה'דיג ארויסצוזאגען זיך אפען, אז מען איז געגען אידען, האט נאך קיינער באזיין געפינען זיך פיעלע ברייף, וועלכע גיבען אן דעם איינציגען ענטפער — אידישקייט.

אט איז א מוסטער פון איין ברייף, געשריבען פון דער גוט באקאנטער ראיעל אינשורענס קא., מיט אפיסעס אין דער ראיעל אינשורענס בילדינג. די אידישע איבערזעצונג פונ'ם ברייף לייענט זיך. —

"דזשייקאב אלטזוערגער, עסק.
59 סאליוון סטר.
טאראנטא, אנט.

"זיעגען דער נייטשאנעל יוניאן אינדעמניטי פאליסי, נומ. 1372, וועל־כע פארזיכערט אייער אויטאמאביל.

"געשעצטער הער!

"איך באדויער אייך צו דארפען אינפארמירען, אז עס איז דער וואונש פון דער נייטשאנעל יוניאן אינדעמניטי קא. צו באפרייען זיך פון די פאליסעס, וואס זי האט אויף זיך געגומען לויט דער איבערגיגער פאליסי, וועל־כע דעקט אייער אויטאמאביל פארזיכערונג.

"פאר א לאנגער צייט האט די נייטשאנעל יוניאן פארזוכט צו שרייבען פאליסיס פאר אידען (פאר די חיברו קלעס). אבער זי האט אויסגעפונען, אז די צאלונגען פאר פארלוסטען שטייגען פיעל אויבער די יערליכע הכנסה, וואס קומט אריין פון דעם קלאס (אידען).

"איך באדויער דאס וואס איך בין געצוואונגען צו פארלאנגען פון אייך צוריק צו געבען די דאזיגע פאליסי. אבער מיינע אינסטרוקציעס זענען אז דער וואונש פון דער קאמפאניע איז צוריקצוציען זיך פון אידישע גע־שעפטען; פארשטיים זיך אז מיר וועלען אייך צוריקקערען די סומע פון דער פרעמיום, וועלכע וועט אייך ארויסקומען".

דערגעבענסט אייער,
דזשאזעף רייט, דזשוניאר,
ספעציעלער אגענט.

אזעלכע ברייף האבען באקומען כמעט אלע אידישע אויטאמאביל־איינענטימער, וועמענס פאליסיס עס זענען געווען פון דער יוניאן אינדעמניטי קאמפאניע. פיעלע פון וועלכע צאלען שוין פאר יארען און יארען (מאנכע לעזער גיבען אונז אן אכט יאר) און האבען קיינמאל נים ארויסגעגעבען קיין "קליימס" אפילו פאר א סענט.

וועט אזא סקאנדאל פארשווינדען ווערען?

צוערשט האט מען אונז געבראנדמארקט אלס פייער־מאכער, און אידען קענען היינט צו טאג כמעט נים באקומען קיין פייער־פארזיכערונג. יעצט ווערען מיר אויסגעשלאסען פון אויטאמאביל־פארזיכערונג. וואס וועט מיינען אז אידישע אויטאמאביל־איינענטימער וועלען געזעצליך נים קענען טרייבען קיין אויטאמאביל־סיי פריוואטע און סיי פאר געשעפט.

און וואס וועט זיין ווייטער? וואס וועט זיין דער קומענדער פארבאט? קען מען דאס פארשווייגען?

גרעסערע ברויט-פארציעס

ווי עס ווערט געמעלדעט פון מאסקווע, פלאנט די סאוויעטישע רע־גיערונג צו פארגרעסערען די פארציעס פון ברויט. וואס ווערען צוגעטיילט לויט די ברויט־קארטען פאר דער שטאדטישער באפעלקערונג. אנשטאט וואס ביז איצט האבען שווערע ארבייטער באקומען צוויי פונט ברויט טעג־ליך, זאלען זיי באקומען צוויי מיט א פליה מא־שין. אט אנשטאט וואס בייביי שווערער פיזישער ארבייט פלעגען באקומען נאר איין פונט א טאג, זאלען זיי איצט באדעקומען זיין צו צוויי פונט.

פון דעם אליין, וואס מען געפינט פאר נויטיג צו פארגרעסערען די פארציע, קאן מען פארשטיין אז מסתמא איז די פארציע, וואס מען האט באקומען ביז איצט געווען נים גענוג, אז מענשען זאלען קענען זיין זאט; די גערעטעניש פון דעם לעצטען יאר גיט דאס דער סאוויעט רעגיערונג די מעגליכקייט צו געבען מער נארונג דער ארבייטער באפעלקערונג.

ווי מען זאל נים אורטיילען איבער אט אזא סיסטעם, וואו ברויט־קארטען ווערען אויסגעטיילט, איז אבער דאס, וואס עס איז פאראן געווען תבואה אויף צו קריגען מער ברויט אין א לאנד, וואו ברויט איז דער סאמע גרונטאונער מאכל פון וועלכען מען באקומט די הויפט נארונג פאר דער אויפהאלטונג פון געזונט. געווים די דערפרייענדסטע דערשיינונג.

ווארום ווי דער גרויסער עולם זאל נים איבערגעבען זיין דארט דעם אידעאל פון אינדוסטריאליזירען רוסלאנד אין משך פון די נעקסטע עטליכע יאר, און ווי מען זאלט דארט־נים לעבען מיט דער האפנונג, אז אין טעליכע יאר ארום ווען די אינדוסטריאליזאציע און די קאלעקטיוויזאציע וועט רייך מאכען רוסלאנד און מען וועט לעבען אין א ים פון רחבות און מען וועט שווימען ווי א קען אין פיטער, פינדעסטוועגען ווען עס איז היינט פוסטלאך אין מאגען און מען באקומט נים קיין גענוג ברויט זאט אנצועסען זיך, מוז מאקע זיין זייער און זייער נים געשמאק אויפ'ן הארצען.

האט מען שוין דערלעבט צו קריגען מער ברויט, אבער אויף ברויט אליין לעבט נאך נים דער מענש, און מיט ברויט אליין קאן נאך דער מענש נים גליקליך זיין. די מאמא פון דער רוסישער רעוואלוציאנערער באוועגונג אי זאמאל געווען: "ברויט און פרייהייט" — ("כליעב אי וואליא".) איז נאך דער רעוואלוציע ברויט צוגעטיילט געווארען בצמצום און פרייהייט מאן דבר שמיה. אדער ווי א רוס וואלט זאגען: ני גר־גו!

די צייט אבער היילט וואונדען און גליכט אויס קרומקייטען. זענען שוין פאראן אויסזיכטען אויף מער ברויט צו קריגען. ווער ווייסט, אפשר וועלען מיר נאך דערהערען כשורות אמאל פון מער פרייהייט. רוסען האבען געדולד, ווען אפילו זיי יאגען זיך מיט א "פיאטילעטקא"!...

זיי זענען באדעכטיגט צו אן אפרו-אוועגט

די היגע ארגאניזאציע פון די אידישע "דעליקאטעסען סטארקיפערס" האט באשלאסען פון היינט אן צו האלטען געשלאסען זייערע געשעפטען יעדען פרייטאג אוועגט, און זיי באצוועקען מיט דעם ציוויי זאבען, כאטש עס מיינט פאר זיי א געלט־פארלוסט. אי נאכצוקומען דעם פארלאנג פון דעם ועד הרבנים, און אי צו האבען באמש איינמאל אין וואך אן אוועגט פון אפרו, אן אוועגט פאר זיך.

זענען ביידע מאסיווען זיבער באדעכטיגט פאר זייער פארלאנג, און עס איז זיכער, אז דער ברייטער אידישער עולם וועט זיי צוהעלפען אין זייער פארלאנג — פאר אן אפרו־אוועגט איין מאל א וואך.

די רייזע פון פרינץ אף ווילס

(א בריעף פון ענגלאנד)
פון מאריס מייער

דער פרינץ אף ווילס איז אפגע־פאהרען אויף א גרויסער רייזע נאך זיד אמעריקא. עס איז די גרעסטע און אפשר אויך די ווייטיגסטע רייזע, וואס א פרינץ האט ווען עס איז געמאכט. שוין בלויז פונ'ם שטאנדפונקט פון אוואנטורירען זיך איז זי געוואלטיג אינטערעסאנט.

א גראנדיעזע רייזע.

א קליינינקייט א פרינץ, און דערצו א קרוינפרינץ, און דערצו דער קרוינפרינץ פון דער גרעסטער מאכט און פון דער גרעסטער אימפעריע אין דער וועלט, לאזט זיך אוועק אויף א רייזע, וואס וועט דויערען, לויט ווי עס ווערט געפלאנט אי־בער דריי מאנאטען צייט, און ער וועט דע־קען א מהלך פון 17 טויזענט מיילען.

די רייזע וועט ער מאכען מיט אלער־ליי מיטלען פון פארקעהר, ער וועט פאר־רען מיט מאטאר קארס, מיט אייזענבאה־נען און מיט שיפען. ער וועט אויך פליהען איבער 2 טויזענט מייל מיט א פליה מא־שין. און ער וועט אויך געברויכען פערד און זאנאר אייזלען, ווייל ער וועט ארי־בערגעהן בערג, איבער וועלכע עס זיינען נאך ניטא קיין וועגען פאר אנדערע מינים פארקעהרס מיטלען.

דער פרינץ אף ווילס נעהמט מיט זיך מיט זיין מאטאר קאר און אויך זיין פליה־מאשין. פערד און אייזלען נעפינט מען איבעראל, אזעלכע וואס פאסען פאר די אויפגאבען וואס זיי האבען צו ערפיל־לען. מען דארף אזעלכע נים פיהרען פון ענגלאנד קיין זיד אמעריקא.

די רייזע וועט זיין כמעט איבער גאנץ זיד אמעריקא.

דער פרינץ אף ווילס און זיין סווי־טע וועלען דורכפאהרען דעם פאנאמא קאנאל, און באזוכען פערו, טשילי, באלי־ויין, ארגענטינא און בראזיל.

דאס הייסט, אז ווען די רייזע וואלט בלויז געווען א לוסט רייזע וואלט זי שוין געווען געוואלדיג אינטערעסאנט, און אויך וויכטיג צוליעב דער פערזענליכקייט וואס מאכט איהר.

אבער זי איז נאך מעהר אינטערעסאנט און וויכטיג צוליעב דעם צוועק פאר וועל־כען זי ווערט געמאכט.

א קאמערציעלע שליחות.

ענגלענדער האבען שטענדיג ליעב בי פאראיינינגען "ביזנעס" מיט "פלעזשור", געשעפט מיט פארגענינען, און עס איז אן אלטער כלל, אז ווי עס איז דאס פאלק אזוי זיינען זיינע הערשער.

דער פרינץ אף ווילס מאכט זיין גראנדיעזע רייזע צוליעב פארגענינגען און געשעפטען צוזאמען; אפשר נאך מעהר ווענען געשעפטען ווי ווענען פארגעניגען, ער פאהרט אין א האנדעלס מיסיע, און ער וועט זיין באגלייט נים נאר פון זיין אינגס־טען ברודער דער פרינץ דושארדזש, נאר אויך פון האנדעלס עקספערטען.

וואו ער וועט קומען וועט ער זוכען צו סטימולירען דעם האנדעל. און ער און זיינע מענשען וועלען זוכען צו ווירקען אז די רעגיערונגען און די סוחרים פון דיערער. וואס זיי וועלען באזוכען זאלען מא־כען באשטעלונגען אין ענגלאנד פאר די מאשינען און סחורות, אין וועלכע זיי נוי־טיגען זיך.

דער פרינץ אף ווילס, הייסט עס, וועט מיט זיין רייזע ערפילען א ספעציע־לע שליחות אין נאמען פון דעם פאלק, איבער וועלכען ער וועט אין א טאג הער־שען; און דאס וועט נים זיין אזוי קיין פאליטישע שליחות, ווי אן עקאנאמישע, א קאמערציעלע. פאליטיק איז נים אין גאנצען אויסגעשלאסען; דאס קען נים זיין אויסגעשלאסען. אזא וויכטיגע האנדעלס מיסיע מיט דעם פרינץ אף ווילס בראש מוז אויך האבען א פאליטישע באדייטונג. דאס מוז וועגענסטענס בעאיינפלוסען די באציהונגען און פארבינדונגען פון לאנד מיט יענע לענדער, וואס ער וועט באזוכען. ווען מען האלט נאך אין אנכעטראכט אז די פאראיינינגטע שטאאטען פון אמעריקא האט שוין אויך אנגענומען א שריט וועגען פארגרעסערען איהר האנדעל. אין יענע לענדער, וואס דער פרינץ אף ווילס וועט באזוכען; וואס דאס מיינט אז צווישען די פאראיינינגטע שטאאטען און ענגלאנד וועט פארקומען א קאנקורענץ — קען מען אודאי שוין פארשטעהן, אז פאליטיק וועט נים זיין אויסגעשלאסען פון די אויפגאבען פון דער מיסיע וואס דער פרינץ האט אונ־טערגענומען.

אז ענגלאנד האט מיט געקענט שיקען קיין פאסיגערען פיהרער פאר דער דאזי־גער מיסיע, דאס איז אבסאלוט זיכער. ערשטענס זיין זעהר הויכער ראנג, דער מען איבעראל, אזעלכע וואס פאסען פאר פארשטעהער פון אזא ראנג אין א פרעמד לאנד, מוז ער ארויסרופען דעם גרעסטען אינטערעס און מוז אריינברענגען א גרויס־סע אויפלעבונג אין דעם באטרעפענדען לאנד. צווייטענס איז דער פרינץ אף ווילס א זעהר ליעבענסווירדיגע פערזענ־ליכקייט. ער איז א גרויסער בריה אויף געווינען ליעבע און צוטרויען פון יעדען איינעם, ווי דא האט זיך ארויסגעצייגט פון דעם פאקט, אז ער האט געקענט געווי־נען די אכטונג און די ליעבע אפילו פון לינקע ארבייטער פיהרער.

זיין באזוך אין די פארשיעדענע לענ־דער וועט זיכער מאכען א טיעפע ווירקונג.

די נייטווענדיגקייט אין סטימולירען דעם האנדעל

אז עס איז פאראן א גרויסע נויט־ווענדיגקייט צו סטימולירען דעם האנדעל, אין דעם קען אויך קיין שום ספק נים זיין.

דער באריכט פון האנדעלס מיניס־טעריום, וואס איז ערשיענען איבער דעם צוישטאנד פון דעם האנדעל אין פאריגען יאהר ציינט, אז די לאגע איז נאר נים קיין פרעהליכע.

די אימפארטס (די אריינגעבראכטע סחורות אין לאנד פון אויסלאנד), האבען באטראפען אין 1930 — 1 מיליארד 44 מיליאן 840 טויזענט 194 פונט. דאס איז אפילו א גענוג הייבשע סומע, אבער זי איז געווען מיט 175 מיליאן 925 טויזענט 106 פונט ווייניגער ווי אין פריהעריגען יאהר.

נאך ערגער איז עס מיט די עקס־פארטס (מיט דאס ארויסשיקען סחורות פון דיזען לאנד אין אנדערע לענדער). זיי האבען באטראפען אין דעם יאהר 570 מי־ליאן 552 טויזענט 946 פונט, און דאס איז מיט 158 מיליאן 796 טויזענט 376 פונט ווייניגער ווי אין 1929.

די רע עקספארטס (דאס ארויסשי־קען פון לאנד סחורות וואס זיינען גע־בראכט געווארען פון אנדערע לענדער) האט באטראפען אין פארגאנגענעם יאהר 86 מיליאן 980 טויזענט 279 פונט, און דאס איז אויך מיט 22 מיליאן 721 טוי־זענט 549 פונט ווייניגער.

ווען די אימפארטס פאלען אויף אי־בער א מיליארד פונט מיט 175 מיליאן צייגט דאס שוין אויף א שלעכטען צו־שטאנד, אויף א קלענערער געברויכס־פע־היגקייט, אבער ווען די עקספארטס פאלען אויף 570 מיליאן פונט מיט 158 מיליאן, דאן צייגט דאס שוין א גרויסען קריזיס, ווייל עס גראבט אונטער זעהר שטארק אי־די מעגליכקייטען צו פראדוצירען אי די מעגליכקייטען צו קאנסומירען.

ווען מען רעכענט זיך נאך מיט דעם פאקט, אז דאס פאלען אין די עקספארטס איז פאר איינינג יאהר שוין געווען פיעל ערגער ווי דאס פאלען פון די אימפארטס, שאפט דאס זאגאר א געוויסע באאונרוהי־גונג, ווייל עס צייגט, אז דאס לאנד נים אלץ אויס מעהר ווי עס קריגט אריין, און אין אזא מאס אז עס באריהרט נים נאר די הכנסות, נאר טאקע אויך די קאפיטא־לען, און דאס מיינט אז דאס לאנד ווערט אין תוך אריסער, ווי עס איז געווען.

עס איז דערפאר קיין וואונדער נים, וואס דער ארבייטסלאזיגקייט האט אזוי שטארק געשטיגען און געגרייכט צו איבער 2 מיליאן 600 טויזענט אונבאשעפטיגטע.

דאס הייסט, אז אין דעם האנדעל פון לאנד עקזיסטירט אזא צושטאנד וואס רופט ארויס א דרינגענדע נויטווענדיגקייט איהם צו סטימולירען. דאס לאנד האט מעגליכקייטען צו עקספארטירען; צוויי מאל אזוי פיעל און נאך מעהר; עס דארף נאר האבען גענוג באשטעלונגען פון אנדע־רע לענדער.

די לאגע אין דער וועלט.

עס דארף אויך דערמאהנט ווערען, אז די לאגע איז א טרויעריגע נים נאר אין דיעזען לאנד, זי איז שלעכט כמעט אויף דער גאנצער וועלט, און אין פיעלע לענ־דער איז זי פיעל ערגער ווי דא.

באריהמטע עקאנאמיסטען פון דער וועלט האבען פעסטגעשטעלט, אז די לאגע איז איצט ערגער, ווי זי איז געווען זינט פופציג יאהר צייט. עס זיינען איצט פאראן אין דער וועלט רעניסטריטע 18 מיליאן אונבאשעפטיגטע ארבייטער. עס זיינען נאך פאראן מיליאנען מענשען, וואס האבען נים קיין באשעפטיגונג און זיי קענען נאך פאראן מיליאנען מענשען אויפגעהן פון הונגער אין דער וועלט.

און דאס ערגסטע איז וואס דער עקאנאמישער קריזיס האלט אין אין וואקסען.

ער האט אנגעהויבען אין 1928, און אין קארנע דריי יאהר צייט האט די אר־בייטסלאזיגקייט געשטיגען מיט צוויי הונדערט פראצענט, און דער וועלט האנ־דעל איז געפאלען מיט לערך 25 פראצענט, און עס זעהען זיך נאך נים קיין סימנים פון פארבעסערונג.

וויכטיג איז אויך צו באמערקען, אז אפילו די לענדער פון זיד אמעריקא, וואס דער פרינץ אף ווילס וועט באזוכען זיינען אויך אנגעגריפען געווארען פון קריזיס. זיין באזוך האט דערפאר די אויפגאבע נים נאר צו באקומען באשטעלונגען פון זיי פאר ענגלאנד, נאר אויך צו סטימולירען דעם האנדעל און דאס לעבען אין יענע יענע לענדער גופא.

דאס קען אויך זיין צום נוצען פון זיי אליין און פון דער גאנצער וועלט.

עס איז פעסטגעשטעלט, אז דער קריי־זיס עקזיסטירט נים דורך דעם ווייל עס פעהלט עפעס, נאר פארקעהרט, ווייל עס איז דא פון אלץ צופיעל. וואס מען דארף נאר טאן איז צו געפינען א וועג פון א לייכטערען טויש, פון מעהר באוועגליכ־קייט פון פראדוקטען. מען דארף פאגליך וועקען דעם חשק צו קויפען, און אט דאס וועט טאקע זוכען צו טהאן די האנדעלס מיסיע מיט'ן פרינץ אף ווילס בראש, וואס פאהרט היינט אפ אין זיין זיד אמערי־קא.

עס איז צו האפען, צו ווינשען און צו ערוואַרטען, אז די רייזע פון פרינץ אף ווילס וועט זיין געקרוינט מיט דעם בעסטען און גרעסטען ערפאלג. ער פאהרט באגלייט פון דער ברכה פון גאנצען פאלק און זאגאר פון גאנצען רייך.

ליד ער

ה. לייוויקן — מיט ליבשאפט.

פון גרשון פאמעראנץ.

מיט אייליקע טריט

מיט אייליקע טריט
שפאן איך דיר אנטקעגען,
אויף אלע דיינע וועגען —
טאג!
א מתנה דיר:
פון אלע מלכים די גאלדענע קרוינען
פון אלע ימים די געשליפענע שטיינער, —
א נאקעטער אן קליידער
אין דער הויך פון טורעם,
שטרעק איך מיין ארעם,
צו דיר —
גרויסער טאג!
מיט'ן פאסטעך־הארען אין מויל
וואס רופט די פי — פרימארגענס
פון די שטאלען,
וועל איך שאלען
אין דער גאדער וועלט
די בשורה פון דיין קומען —
ליכטיגער טאג!
זאל'ן אונטען אין טאל;
גלעקער קלינגען,
וועלטען טומלען,
וועמען גייט עס אן!
ווען איך שפאן דיר אנטקעגען, —
אויף אלע דיינע וועגען
טאג!

ווי אמאל

די שוועלען פון מיין הויז
ווארטען לאנג שוין אויף דיינע טריט.
דער פראסטער טיש —
מיט א ווייסען טישטוך פארשפרייט, —
אין מעשענע לייכטער
ברענען ליכט, ליכטיג אזוי אזן העל,
ווי אמאל —
אין מיין מאמע'ס שטוב,
אזן די,
די וועסט אזוי פונאנדערגעמען דיינע הענט
ווי צו א געבעט
אזן בענטשען מיין ארעם ברויט:
"הא לחמא עניא,
דאס ארעמע ברויט, איז זיס אזוי אזן גוט"
אזן דיינע שטילע רייד
וועלען פאלען איבער אלע ווינקעלאך
אזן עס וועט אויפגיין אזא פרייד,
יום טוב וועט זיין,
גרויסער יום טוב!
ווי אמאל אין מיין אלטער היים.

ה. לייוויק

פון אוריה קאצענעלבאגען

האבן מיר א נאסט — געקומען לייוויק!

"פון קאליפארניע? פון זוניקן לאנד?
וויל איך ביי זיך פרעגן: קומט ער נים אמאל פון סיביר?

זיינען אין לייוויק'ס סיבירער לי־דער פאראן אזוי פיל זון. שניי און זון... זיכער האט לייוויק מיט זיך געהאט אין דער היים־גלוטיקער קאליפארניע אויך נשמה־גלווערדיקן פראסט פון סיביר.

זון און שניי...
ווילט זיך מיר א פרעג טאן:
— לייוויק, זיינען פאר די פאר יאר, וואס איך האב נישט געזען, אייערע האר גרויער געווארן?—

איך וועל אבער זיכער זען דעם לייי־וויק־קאפ מיט בלאנדע־שטראלנדיקע האר, צעשוויבערטע פון גורל מיט פראסטיקן שניי.

לייוויק דארצייל, ווי וואנדערנדיק איבער די סיבירער וועגן:

„זיך א נייג האב איך געטאן
און געשטעלט זיך אויף די קני,
נאך אמאל האט מיך דער שניי
פאר די הענט געטון א צי."

„זיך אוועקגעליינט האב איך
מיט אן אפגעדעקט געזיכט,
האט א לויכט געטאן אויף מיך
אזא שטראלענדיקע ליכט."

אט דעמאלט האבן ביי דעם צוואנ־ציק־יאריקן בחורל די האר זיך צע־שטראלט און באדעקט מיטן גליווער פון סיבירער שניי.

„פארדרייט האט מיר דעם קאפ
דער וויין פון שטארקן פראסט"
פון דעם דאזיקן וויין, האט לייוויק
אין דער פריעה ווענען געטרונקען.

זאגט לייוויק'ס ווענער בעטלער אין „גולם":

„מיר האט זיך דורכגיין דער
וועלט געוואלט,
אליין פון מיינע טריט דעם
אפקלאנג הערן.
איך האב זיך אין אזוי פיל
אויגן איינגעקוקט,
אזוי פיל טריט געזען אויף
אלע וועגן,
נאר אלע אויגן האבן ערגעץ
אנדערשוואו געקוקט;
געבליבן זענען מיינע בליקן
היינגען אין דער לופט...
און איצטער וויל איך נים
קיין זאך — נאר רוען,
אויסגענעמען די אויגן מיינע
פון דער וועלט,
און ווינן זיך אויף מיין
פארוויינטער אומרו..."

אזוי רעדט ביי לייוויקן א בעטלער, כאטש א ווענער.

לייוויק אליין אבער זאגט נאר עפעס אנדערש:

„די וועלט איז גרויס, אויך
מיר — זענען גרוים,
און אייביק איז דער טאג
פון אונזער לעבן;
מיר דארפען נאר א וואונק
א קליינעם געבן..."

און לייוויק זאגט מיט זיכערקייט:

„איך ווייס, אין יערגס הארץ
איז דא א
ליכטקייט א שיין;
אויף וועלכע שוועל דו זאלסט
נים שטיין —
קלאפ אן און גיי אריין"

וויל איך נים ברענגען דא קיין אויס־געקלאגט אויסטויטשענישן איבער לייי־וויקן.

האב איך אמאל געהערט אין אן אינטימען קרייז, ווי לייוויק האט גע־זאגט:

— פריער פלעגט דער דיכטער, וועלנדיק שילדערן א בוים, ארומגיין דעם בוים און אים באשרייבן. איצט וויל דער דיכטער דעם בוים צעשפאלטן און זיך באהעפטן מיט'ן הארץ פון בוים...

וויל איך בעסער אט־א לייוויק מבל פנים זיין מיט זיינע איינגעע פון הארצן־אפגעשפליטערטע שורות, וואס האבן זיך אויך אין מיין הארץ אריינגעשטאכן.

אבער זיינען דאך פאראן אזוינע שורות אזוי פיל, וואלט מיר אליין דאך נאר נישט־נים געבליבן, וואס צו זאגן...

לייוויק'ס ליד געדענקט זיך...

פארוואס? — ווייל זיין ליד לאזט דיך אלעמאל דורשטיק. דורשטיק איז ער אלעמאל אליין.

מען ער ראנגיין צו דער גרעסטער מייסטערשאפט, אבער ניטא קיינמאל אפילו קיין הויך פון זעלבסט צעפרידנ־קייט.

זיין פערץ איז תמיד עכט. ווי ער זאל נים זיין פאליכט, פארבלייבט ער שווער באלאדן.

לייוויק קלינגט זיך נים קיינמאל, ס'זאל אים געלינגען...

ער טריילט זיך אפ פון נים גע־בעטענעם קלאנג און ווערט נים גע־שטרויכלט אויפן „גלאטינקן וועג".

זיין מויל איז תמיד געקרומט און דורשט נאך מער־עכטן און אמת'דיקן ווארט.

דאס ווארט, ווייל ער, זאל שלאגן, ווי דאס הארץ, און ברענען ווי דער אטעם.

ער האט נים קיין פארגענעגטע ווערטער... ער איז דער דיכטער פון זיין פאלק און געפאנגען פון זיין פאלקס שפראך.

דוכט מיר, אז לייוויק הערט אין אונזער אידיש. (וואס נים?) הערט דאס כארבלען פון די העלזער, ווען מען האט די אידן, הונדערטערווייז, צונויפגעבונ־דענהייט, געווארפן אין דייטשישן טייך ריין, און די אידען פון דייטשלאנד, האבען מיט ווי און גרויל זייער אידיש צו די סלאווישע לענדער פארטראגן...

לייוויק הערט אין אידיש די דינע הארשפאלטנדיקע סוגיות־אויסטייטשע־נישן פון א ווייל־נאגן, וואס האט ביי־טאג די פענצטער פארהאנגען, די זון זאל אים נים שטערן אין לערנען.

הערט אבער לייוויק אויך אין אי־דיש דאס אויסגעפראלטע געזאנג פון בעל־שם־טוב און די לעצטע ווערטער פון א הירש לעקערט, בעת מען האט איהם געפירט צו דער תליה.

לייוויק האט פארזיגעלט אין הארצן די ווערטער פון אידישן רעוואלוציאנער, וואס האט געשמאכט אין די צארישע תפיסות און געווען געטריבן „אויף די וועגן סיבירער".

האט דאך לייוויק אליין פיר יאר גערעדט צו זיך און צו זיין שאטן, אין א קאטארזשנעם קאמעט אז:—

„אויף טייכען סיבירער
קאן איימיין נאך איצטער געפינען
א צייכען א שפענדל
פון מיינס א דערטרונקענעם
פליט;
אין וואלד — א פארבלוטיקט־
פארטריקנטן בענדל,
אין שניי איינגעפרוירענע
טריט..."

הערט אויך לייוויק דאס ליד פון נייעם אידישן סיבירער ערד־ארבעטער און פון ארץ ישראלדיקן חלוץ, וואס טראגט אויך אין הארצן דאס אידיש געזאנג מענג זיינע ליפן זיין פארשלאסן מיט אן עברית חתימה.

און נאך און נאך הערט לייוויק אין אונזער אידיש ביז דעם גרויל פון א מא־מען אין אוקראינע, וואס אין אומגעלא־פען א משוגענע נאך א גרויסן הונט און געשריען:

— ס'איז נים קיין הונט — דאס זיינען מיינע זין!...

מיט א טאג פריער האט זי געפונען דעם הונט רייסנדיק גלידערווייז אידע הרונים־זין.

פאר אן אידיש פון די אלע זוכט דעם סינטעז לייענען אין זיין ליד.

לייוויק'ס דורכגעלייכטענע ווארט אין באלאדן מיטן דורכגעליטענעם געדאנק, און זיין געראנק צוקט מיטן רים פון הארצן.

מעג מען באשולדיקן לייוויקן פאר קארנקייט אין פארב, פאר נאך מער קארנ־קייט אין הומאר, אבער אנגעטרונקען איז דערפאר זיין ליד מיט אויסגעוויטיקטן פארשטיקטן פיין.

(פארזעצונג אויף פיידזש 5)